

**Dyrektywa Parlamentu
Europejskiego i Rady (UE)
2024/1203 w sprawie
ochrony środowiska
poprzez prawo karne
i zastępująca dyrektywy
2008/99/WE i 2009/123/WE**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Zgodnie z art. 191 ust. 2 TFUE celem polityki Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony, z uwzględnieniem różnorodności sytuacji w różnych regionach Unii. Polityka ta ma opierać się na zasadzie ostrożności oraz na zasadach działania zapobiegawczego, usuwania szkody w pierwszej kolejności u źródła oraz na zasadzie „zanieczyszczający płaci”. W ostatnich latach zaobserwować można, że polityka Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska stanowi aktualnie jedno z najważniejszych obszarów zainteresowania prawodawstwa unijnego. W dobie dynamicznego rozwoju technologicznego pojawia się bowiem konieczność stworzenia odpowiednich instrumentów prawnych chroniących środowisko naturalne przed zniszczeniem i zanieczyszczeniem wywołanym działaniem człowieka.

Skuteczność tej ochrony w znacznej mierze zależy od tworzonych regulacji prawnych. Szczególnie widoczne jest to w obszarze prawa karnego, które określa niedozwolone zachowania skierowane przeciwko środowisku. Przepisy karne naruszają nie tylko dobra chronione w postaci środowiska naturalnego, lecz także podstawy prawidłowego funkcjonowania społeczeństw.

Przykładem dynamicznego rozwoju europejskiego prawa karnego w tym obszarze jest m.in. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1203 z 11.4.2024 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne i zastępująca dyrektywy 2008/99/WE i 2009/123/WE. Dyrektywa ta ustanawia minimalne przepisy dotyczące określania przestępstw i sankcji karnych w celu skuteczniejszej ochrony środowiska oraz środków zapobiegania przestępstwom przeciwko środowisku i ich zwalczania oraz skutecznego egzekwowania unijnego prawa ochrony środowiska.

Prace nad dyrektywą 2024/1203 rozpoczęły się złożonym w 2021 r. wnioskiem Komisji Europejskiej, poprzedzonym dokonaną oceną obowiązywania dyrektywy 2008/99/WE z 19.11.2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne w latach 2019-2020 r. Komisja Europejska stwierdziła, że w praktyce wpływ obowiązujących unijnych przepisów jest niewielki. Jak podniesiono we wniosku Komisji Europejskiej „w ostatnich 10 latach liczba spraw dotyczących przestępstw przeciwko środowisku, w przypadku których przeprowadzono skuteczne postępowania przygotowawcze i wydano wyroki, utrzymywała się na bardzo niskim poziomie”. Dyrektywa 2024/1203 ma stanowić element wzmocnienia skuteczności unijnej polityki środowiskowej, zastępując wcześniejszy akt z 2008 r. i dostosowując przepisy do nowych zagrożeń oraz wyzwań środowiskowych.

Dyrektywa 2024/1203 wprowadza wiele zmian w stosunku do poprzednio obowiązujących regulacji prawnych w zakresie ochrony środowiska przez prawo karne. Na szczególną uwagę w tym zakresie zasługuje przede wszystkim aktualizacja wykazu przestępstw przeciwko środowisku zawartego w dyrektywie 2008/99/WE, a także wprowadzenie nowych rodzajów czynów zabronionych obejmujących najpoważniejsze zachowania naruszające unijne prawo w zakresie ochrony środowiska. Zmiany te

Wstęp

są konsekwencją konieczności dostosowania obowiązujących regulacji prawnych do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych. W świetle aktualnie obowiązujących przepisów prawodawca unijny stypizował dwadzieścia czynów, które uznać należy za przestępstwo przeciwko środowisku. Prawodawca krajowy może rozszerzyć ochronę prawnokarną w stosunku do standardu wyznaczonego regulacjami omawianej dyrektywy w szczególności wprowadzić odpowiedzialność karną dla organów wykonujących funkcje publiczne bądź stypizować inne nie wymienione w dyrektywie źródła niebezpieczeństw dla zdrowia i życia ludzkiego oraz przyrody.

Zwrócić należy także uwagę, że prawodawca unijny chcąc w dyrektywie 2024/1203 w kompleksowy sposób objąć prawnokarną ochronę środowiska stworzył system sankcji zarówno dla osób fizycznych, jak i prawnych, a także zdefiniował okoliczności obciążające i łagodzące za przestępstwa przeciwko środowisku oraz określił terminy przedawnienia. W celu monitorowania skuteczności krajowych środków zwalczania przestępstw państwa członkowskie powinny zapewnić wprowadzenie systemu rejestrowania, tworzenia i dostarczania zanonimizowanych danych statystycznych dotyczących etapów sprawozdawczych, dochodzeniowych i sądowych w odniesieniu do przestępstw przeciwko środowisku określonych w dyrektywie 2024/1203.

W dyrektywie 2024/1203 istotny nacisk położony jest także na działania o charakterze prewencyjnym w postaci kampanii informacyjnych i uświadamiających skierowanych do odpowiednich zainteresowanych stron z sektora publicznego i prywatnego, a także programów badawczych i edukacyjnych, które mają na celu ograniczenie przestępstw przeciwko środowisku i ryzyka ich wystąpienia. Zgodnie z przepisami omawianej dyrektywy państwa członkowskie do 21.5.2027 r. powinny ustanowić i opublikować krajową strategię zwalczania przestępstw przeciwko środowisku.

Dyrektywa 2024/1203 reguluje problematykę współpracy na szczeblu strategicznym i operacyjnym między odpowiednimi organami zaangażowanymi w zapobieganie przestępstwom przeciwko środowisku i ich zwalczanie. Przepisy unijne, regulują także zasady współpracy między państwami członkowskimi a Komisją Europejską oraz organami lub jednostkami organizacyjnymi Unii. Ponadto, dyrektywa odnosi się do przekazywania informacji dotyczących przestępstw między organami państw członkowskich, gdy istnieje podejrzenie, że przestępstwa przeciwko środowisku mają charakter transgraniczny.

Co niezwykle istotne, w celu zwiększenia efektywności wprowadzonych przepisów, prawodawca unijny odniósł się do zagadnienia regularnych specjalistycznych szkoleń pod kątem celów dyrektywy dla sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji, pracowników wymiaru sprawiedliwości i właściwych organów uczestniczących w postępowaniach karnych i postępowaniach przygotowawczych. Państwa członkowskie powinny także zapewnić, aby organy krajowe, które wykrywają przestępstwa przeciwko środowisku, prowadzą postępowania przygotowawcze w ich sprawie lub wnoszą i popierają oskarżenia lub orzekają w ich sprawie, dysponowały wystarczającą liczbą wykwalifikowanego personelu oraz wystarczającymi zasobami finansowymi, technicznymi i technologicznymi do skutecznego pełnienia swoich funkcji związanych z wdrażaniem niniejszej dyrektywy.

Dyrektywa zawiera pewne braki normatywne w zakresie opisu niektórych czynów zabronionych, które wymagają uzupełnienia na etapie transpozycji, poprzez ich doprecyzowanie i pełniejsze określenie.

Dyrektywa 2024/1203 powinna zostać transponowana do krajowych porządków prawnych do 21.5.2026 r.

Warszawa, grudzień 2025 r.

dr hab. *Tomasz Przesławski*
dr *Marcin Rokosz*

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl